

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Review ArticleSubject Area
Basic RrainingVol: 8 Issue: 60
Year: 2022 JUNE
Pp: 1104-1110Arrival
07 May 2022
Published
30 June 2022
Article ID 62834Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/8/smryj.62834>

How to Cite This Article
Solmaz, N.K. (2022).
“Eğitim Öğretim Hizmetlerinde Tükenmişlik Konulu Doktora Tezlerinin Sistematik Yaklaşımla Derlenmesi”,
International Social
Mentality and
Researcher Thinkers
Journal, (Issn:2630-631X) 8(60): 1104-1110

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Eğitim Öğretim Hizmetlerinde Tükenmişlik Konulu Doktora Tezlerinin Sistematik Yaklaşımla Derlenmesi

Compilation of Doctoral Theses on Burnout in Educational Services with a Systematic Approach

Numan Kara SOLMAZ ¹

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Kayseri

ÖZET

Tükenmişlik; kişinin olumsuz yaşantıları sonucu ortaya çıkan psikolojik olarak tükenme, duyarsız davranışlarda artış, kişinin kendini başarısız hissetmesi gibi davranışlarla kendini gösteren, sıklıkla karşılaştığımız konulardan biridir. Eğitim öğretim hizmetlerinde de tükenmişlik kavramı kişisel ve örgütsel açıyla karşımıza çıkmaktadır. Eğitim ve öğretime dahil olan kişiler üzerinde yapılan tükenmişlik araştırmaları artarak devam etmektedir.

Bu çalışmada; Türkiye’de eğitim öğretim hizmetlerinde tükenmişlik konulu doktora tezlerinin sistematik bir yaklaşım ile incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında YÖK-TEZ’de yer alan nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı doktora tezleri dahil edilmiştir. Yapılan araştırma neticesinde; 22 doktora tezinin yapıldığı, 19’unda nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, 3’ünde ise nitel araştırma yöntemlerinin uyarlandığı görülmüştür. Bu tezlerdeki örneklemin çoğunlukla; öğretmenler, öğrenciler ve akademisyenlerin olduğu belirlenmiştir. Gelecekte eğitim öğretim hizmetlerinde tükenmişlik konulu araştırmalarda, yazılacak tezlerde örneklemin genişletilip, farklı boyutları ile ele alınması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tükenmişlik, Sistematik Derleme, Doktora, Eğitim, Öğretim

ABSTRACT

Burnout; It is one of the issues we frequently encounter, which manifests itself with behaviors such as psychological exhaustion, an increase in insensitive behaviors, and feeling unsuccessful as a result of a person’s negative experiences. In education and training services, the concept of burnout appears in terms of personal and organizational aspects. Burnout studies on people involved in education and training continue to increase.

In this study; It is aimed to examine doctoral theses on burnout in education and training services in Turkey with a systematic approach. Within the scope of the study, doctoral theses in which quantitative and qualitative research methods in YÖK-TEZ were used were included. As a result of the research; It was seen that 22 doctoral theses were written, 19 quantitative research methods were used, and 3 qualitative research methods were adapted. Most of the sample in these theses; teachers, students, and academics. In future studies on burnout in education and training services, it is recommended that the sample be expanded and discussed with different dimensions in the theses to be written.

Keywords: Burnout, Systematic Review, phd, Education, Teaching

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz zamanlarda insana yapılan yatırımın en güçlü yatırım olduğu bilinmektedir. İnsan karmaşık yapılar bütünü olarak çevresi ile sürekli iletişim ve etkileşim halindedir. İnsan, kendine dönük iç dünyasından ve hem de sosyal çevresinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir bütün olarak değerlendirilen insanın fizyolojik sağlıklarının yanı sıra sosyal ve ruhsal sağlıkları da örgüt için daha önemli hale gelmiştir. Bu kategorilerde iyilik halini yakalayabilen bireyler daha kaliteli çalışma hayatı ve iletişim boyutu sergilemişlerdir. Burada kişiyi hem psikolojik hem sosyal hem de sosyal boyutta uyumun oluşmaması hali olan tükenmişliğin eğitim öğretim hayatına yansımaları üzerine genel bir bakış açısı kazandırmak amaçtır.

Tükenmişlik hissiyatı, kişinin çalıştığı örgütte meydana gelen olumlu olmayan bir deneyim olarak kabul edilmektedir (Maslach & Leither, 2017). Her konuda olduğu gibi bireyin önemli merkezde olan eğitim öğretim konularında da tükenmişlik önemli konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tükenmişlik kavramı ilk bilinen zamanlarda 1970’lerde telaffuz edilmeye başlamıştır. Freudenberg tarafından ilk olarak ifade edilmeye başlayan tükenmişlik; bireyin çalışma hayatında fazla iş ve sorumluluk altına girmesi nedeni ile olması gereken icraatların yapılamaması durumu olarak ifade edilmiştir.

Öğrenciyi merkeze alan eğitim hizmetlerinde çalışan tüm bireyler hem birbirlerini etkilemekte hem de birbirlerinden etkilenmektedirler. Bu etkilenme ve etkileme sürecinde bireyler öncelikle ruhsal ve sosyal sağlıklarını yitirmektedirler. Eğitim çalışanları, içinde buldukları çalışma ortamından olumsuz bir etkileşimle etkilenen meslek topluluğu olarak adlandırılmıştır (Işıkhan, 2004). Eğitim hizmetlerinde çalışanlar, yaptıkları çalışma faaliyetlerinin yanı sıra; öğrenciler, veliler ve diğer çevre paydaşları ile sürekli iletişim halindedirler. Bununla beraber insan faktörünün olduğu tüm meslek gruplarında da tükenmişlik sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Tükenmişlik

İnsanın dünya üzerinde var olduğu günden bugüne, insan kavramı sürekli değişim göstermiştir. İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda sosyal yönü ağır basan, çevresiyle etkileşimi günden güne artan, kavramsal olarak oldukça geniş bir yelpazeye açılan bir insan tanımı ile karşı karşıyayız. İnsana yatırımın en önemli yatırımlardan biri olduğu artık geniş çevrelerce kabul görmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında insanın eğitimi de oldukça önemli konulardan biridir. Eğimi gerek veren gerekse alan bireyler için moral ve motivasyon burada devreye girmektedir. Bulduğumuz çevrede yaşanan olumsuzlukların başında karşımıza; umursamazlık, boş vermişlik, bıkkın olma hali ile tükenmişlik kendini göstermeye başlamıştır. Bu süreç zamanla daha karmaşık bir boyut almakta ve salgın gibi artarak devam etmektedir. İnsana hizmet eden her meslek grubunda da olduğu gibi eğitim öğretim hizmetinde görev alanlarda da tükenmişlik var olan bir durumdur.

Tükenmişliğin hissedilen ve ilk göze çarpan boyutu bireysel yönünden çok sosyal boyutudur. Bu aşamada tükenmişliğin kabul gören akademik tanımları yer almıştır. Çalışmanın devamında ise kavramsal bir çerçeve var edilmeye çalışılmıştır (Gürbüz ve Karapınar, 2014).

Tükenmişlik ile alakalı olarak bireyin önce düşüncede başlayan sora davranışsal boyuta yansıyan gücünü kaybetmesi, mücadele etmemesi ve bu gücü kendinde bulamaması, bireyin gücünün tamamen kaybolması anlamlarına gelmektedir (Uzunbacak, Yıldız & Uzun: 2019: 211,212). Kişinin hayatta var olan başarısındaki düşüş, kişinin neşesinin ve enerjisinin tükenmesi, bireyin tüm boyutlarını etkisi altına alan savunma mekanizmalarının yetersiz kalması durumunda olduğu kabul görmüştür. Bu yetersizlik durumu bireyin öncelikle kendisinden kaynaklanacağı gibi çevresindeki bireyler aracılığı ile de olabilmektedir. Oluşan bazı durumlarda tükenmişlik, sinizm şeklinde bir tablo ile de oluşmaktadır. Bunun yanında bu durum anlık bir durum olmamakla beraber uzun süren bir durum olarak kabul edilmektedir (Akdemir, 2017: 232).

Tükenmişlik Türleri

Tükenmişlik kavramı incelenen ölçüğe göre farklı boyutlarda değerlendirilse de genel değerlendirme de; duygusal boyutu, duyarsızlık tavrı boyutu ve kişisel başarı azalması gibi alt boyutlara sahiptir.

Duygusal Boyutu

Kişinin kendine dönük yanı olan duygusal boyutunda yaşanan yıkım, yıpranmış hissetme boyutu, hayat enerjisinde gözle görülür bir düşüş olarak kabul görmektedir. En önemli tükenmişlik belirtisi olarak önümüzde yer almaktadır (Bal & Arı, 2008: 133). Bu boyutta bireyde var olan tutum ve davranışlar hissedilir bir düzeye erişmiştir. Bu süreç kişinin psikolojisinin yanı sıra fizyolojisine de yansımıştır. Birey bu aşamada kendini, tükenmişlik öncesi duruma erdirmeye de yetersiz hissetmektedir. Bireyin kendini yorgun hissetme seyrinde kişi ne kadar dinlense de bu his geçmemektedir. Bazı kişiler de ise uykusuzluk, gastrointestinal sorunlar, nörolojik bulgular gibi bulgularda rahatsızlıklar baş göstermeye başlamıştır.

Duyarsız Tutum Sergileme

Bu kategoride kişi, karşısındaki kişinin özelliklerine, yaptıklarına, hissettiklerine tepkisiz kalmaktadır. Bireyde empati, diğergamlık gibi değerler kaybolurken birey daha katı ve sert bir mizaca bürünmüştür (Bal & Arı, 2008:133). Bu durumun devam etmesi halinde kişi insanlardan uzaklaşmak istemekte ve kendini toplumdan soyutlamaktadır. Süreç devam ettiğinde kişi çevresinden de gelen tepkilerle kendisi ile uyumsuz davranışlar içinde olduğunu fark edecektir (Akdemir, 2017:237). Bu boyutta eşitlik olmadığı durumlarda; okul yöneticilerinin öğretmenlere ve öğretmenlerin öğrencilere birey olarak değer vermediği bir tablo ile seyir devam etmektedir.

Kişisel Başarılarda Yaşanan Azalmalar

Bu dönemi yaşayan grupların genelinde duygu boyutunda başarısızlık, çaresizlik ve özgüvende olan azalma söz konusudur. Kişinin kendine yönelik beslediği duygularda yaşanan çöküş ile birey artık hayatta hiçbir problemi çözemeyeceğini düşünmekte, yetersiz olduğunu kabul etmektedir. Kişinin kendi öz dinamiklerinde başlayan ve zamanla çevresine de yayılarak inanç ve itimatta azalma hissiyatı gözle görülür boyuta ulaşmaktadır (Akdemir, 2017:237). Kişinin kendine dönük özgüveninde azalma sonunda mesleğine ve sosyal çevresinde yer alan diğer insanlarla da etkileşimine rastlamaktadır (Bal & Arı, 2008: 134).

BULGULAR VE TARTIŞMALAR

Araştırmanın Amacı

Araştırma eğitim öğretim konulu tükenmişlik üzerine yapılmış YÖK-TEZ’de yayınlanan doktora düzeyindeki nitel ve nicel tezlerin sistematik yaklaşımla derlenmesi amacını taşımaktadır. Bu dönemde 1996 ve 2021 yılı arasında belirlenen özellikleri taşıyan 22 tez üzerinde yapılan tükenmişlik üzerine değerlendirmeleri içeren bir araştırmadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma 1996 ve 2021 yılları arasında YÖK-TEZ’de yayınlanan eğitim öğretim konulu 22 tezin dahil edildiği sistematik derlenmesi neticesi yöntemi ile oluşmaktadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmamız bir derleme çalışması ve nitel bir araştırma olduğu için evren tezlerde var olan okul yöneticileri, öğrenciler, öğretmenler, akademisyen ve veliler üzerinde yoğunlaşan bir çalışmadır.

Araştırma Soruları

Eğitim öğretim hizmetlerinde tükenmişlik konusunun doktora tezlerinin sistematik derleme çalışmalarına hem güncellik katacak hem özgünlük oluşturacak bu çalışma da tezlerin örneklemelerinde sıklıkla kimlere ya da hangi grupların yer bulduğunun değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda yapılan bu çalışmada aşağıdaki sorular için yanıt aranmıştır:

1. Eğitim öğretim konulu 1996-2021 yılları aralığında yazılan nicel ve nitel doktora tezlerinin anabilim dalına göre dağılım durumları nedir?
2. Eğitim öğretim konulu 1996-2021 yılları aralığında yazılan nicel ve nitel doktora tezlerinin cinsiyete göre dağılım durumları nedir?
3. Eğitim öğretim konulu 1996-2021 yılları aralığında yazılan nicel ve nitel doktora tezlerinin yıllara göre dağılım durumları nedir?
4. Eğitim öğretim konulu 1996-2021 yılları aralığında yazılan nicel ve nitel doktora tezlerinin anahtar kelime kullanım sıklığına göre dağılım durumları nedir?
5. Eğitim öğretim konulu 1996-2021 yılları aralığında yazılan nicel ve nitel doktora tezlerinin örneklem grubuna kimler alınmıştır?

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmamızda ilk olarak YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde bulunan eğitim öğretim hizmetleri kapsamında tükenmişlik konulu yazılan doktora tezleri değerlendirmeye alınmış ve 1996- 2021 dönemlerinde yazılan 22 doktora tezinin mevcut olduğu belirlenmiştir. Bu değerlendirmemizde 19 tezin nicel, 3 tezin ise nitel olduğu belirlenmiştir ve araştırmaya tüm tezler dahil edilmiştir. Araştırmamız kapsamında dahil edilen tezler Tablo 1’de belirtilmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Dahil Edilen Tezler

Yazar	Tez Adı	ABD*
Okay, A. (2018)	Türkiye’deki İngilizce Öğretim Görevlilerinin Mesleki Özerkliği, Yansıtıcı Uygulamaları Ve Tükenmişlikleri Arasındaki İlişki	3
Turtulla, S. (2014)	Kosova’da Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Tükenmişlik İle Baş Etme Amaçlı Öyküsel Terapi Yönelimli Grupla Psikolojik Danışma Program Önerisi	2
Ekin, G. Ş. (2021)	Türkiye’de İngilizce Öğretim Görevlilerinin Örgütsel Bağlılık, Tükenmişlik Ve İş Tatminlerine İlişkin Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi Araştırması	3
Başkaya, Z. N. (2013)	Duyusal Emeğin Akademisyenlerin İş Tatmini, İşten Ayrılma Niyeti Ve Tükenmişlik Üzerine Etkisi: Özel Ve Devlet Üniversiteleri Arasında Karşılaştırmalı Bir Çalışma	3
Khezerlou, E. (2012)	İngilizce Öğretmenleri Arasındaki Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Kültürler Arası İncelenmesi: İran ve Türkiye	2
Çoban, A. E. (2004)	Meslektaş Dayanışma Programının Psikolojik Danışmanların Tükenmişliklerinin Farklı Boyutları Üzerine Etkisi	2
Yönel, A. (2021)	3- 6 Yaş Arası Çocuğa Sahip Ebeveynlerin, Öz-Yeterlikleri, Tükenmişlikleri Ve Çocuklarıyla Olan İletişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	4
Balı, O. (2021)	Ailelerin Akademik Desteği Ve Gerçekçi Olmayan Beklentilerinin Öğrencilerin Öz Yeterlik İnançları Ve Tükenmişlikleri İle İlişkisi	2
Alanoğlu, A. (2019)	Algılanan Okul Müdürü Yönetim Tarzları İle Öğretmenlerin Karara Katılma, Örgütsel Adalet, İş Doyumu Ve Tükenmişlik Algıları Arasındaki İlişkinin Analizi	2
Güler, M. (2021)	Grup Rehberliği Programının Engelli Çocuğa Sahip Çalışan Annelerin Mesleki Tükenmişlik, İşle	2

(2018)	Bütünleşme Ve Eş Tükenmişliği Düzeyine Etkisi	
Kalafat, Ş. S.	Üniversitelerdeki İngilizce Okutmanlarının Örgütsel İklim Algıları İle Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki	1
(2017)	Arasındaki İlişki	
İlbay, A.B.	Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeyleri Üzerindeki Etkisi	2
(2014)	Düzeyleri Üzerindeki Etkisi	
Yavaş, T.	Ortaöğretim Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Çaresizlik, Tükenmişlik Ve Öz-Yeterlik Algılarının Örgütsel Öğrenme Düzeylerine Etkileri	1
(2012)	Duyusal Zekânın Akademisyenlerde Tükenmişlik İle İlişkisinin İncelenmesi	1
Konakay, G.		
(2010)	İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Görülme Sıklığı İle Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki	2
Özdemir, T.		
(2009)	Özel Eğitim Ve Genel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişliklerine Etki Eden Değişkenlerin İrdelenmesi	2
Yüksel, B.		
(2009)	İlköğretim Müfettişlerinin Mesleki Görevlerini Yerine Getirme Durumları İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki	2
Yılmaz, A.		
(2007)	İlköğretim Okulu Yöneticilerinde Tükenmişlik (Düzce İli Örneği)	2
Babaoglan, E.		
(2006)	Farklı Mesleklerde Çalışanların İş ve Yaşam Doyumlarının Tükenmişlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması	2
Gümüş, H.		
(2006)	Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyleri Nedenleri ve Bazı Etken Faktörlere Göre İncelenmesi	2
Izgar, H.		
(2000)	Öğretmenlerdeki Tükenmişlik Görülen Psikolojik Belirtiler ve Başa Çıkma Davranışları	2
Tümkaya, S.		
(1996)	Lise Öğretmenlerinin Bazı Özelliklerine ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Tükenmişlik Düzeyleri	2
Maraşlı, M.		
(2003)		

*Anabilim Dalı: (1): Eğitim Yönetimi ve Denetimi ABD, (2): Eğitim Bilimleri ABD, (3): Yabancı Diller Eğitimi ABD, (4): Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ABD.

BULGULAR

Araştırmanın kapsamına hem nicel hem de nitel analiz tekniklerinin kullanıldığı doktora tezleri dahil edilmiştir. Yüksek lisans düzeyinde yer alan tezler dahil edilmemiştir.

Araştırmaya dahil edilen tezlerin üçü Eğitim Yönetimi ve Denetimi anabilim dalında yazılmışken, on beşi Eğitim Bilimleri anabilim dalında, üç tanesi Yabancı Diller anabilim dalında ve bir tanesi de Çocuk Gelişimi ve Eğitimi anabilim dalı kapsamında yazılmıştır.

Tablo 2: Anabilim Dalı Türüne Göre Tezlerin Dağılımı

	n	%
Eğitim Yönetimi ve Denetimi ABD	3	13,63
Eğitim Bilimleri ABD	15	68,18
Yabancı Diller Eğitimi ABD	3	13,63
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ABD	1	4,54
Toplam	22	100,00

Araştırmamızın yazarlarının cinsiyet durumları olarak değerlendirildiğinde %63,63'ü kadın, %36,36' sını erkeklerdir.

Tablo 3: Yazarların Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımı

	n	%
Kadın	14	63,63
Erkek	8	36,36
Toplam	22	100,00

Araştırmamızda yer alan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde son yıllara doğru daha fazla araştırma yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Değerlendirilmeye alınan zaman dilimleri içerisinde en fazla 2006 ile 2010 yılları arasında (% 27,27) yazıldığı görülmüştür.

Tablo 4: Yıllara Göre Yazılmış Olan Tezlerin Dağılımı

	n	%
2000 Yılı öncesi	1	4,54
2000- 2005 Arası	3	13,63
2006- 2010 Arası	6	27,27
2011- 2015 Arası	5	22,72
2016- 2020 Arası	4	18,18
2021 ve sonrası	3	13,63
Toplam	22	100,00

Araştırmamıza alınan tezlerin konusunu ifade edilen en elzem faktörler anahtar kelimelerle ifade edilen bölümdür. Anahtar Kelimelerin kullanım sıklığı aşağıda belirtilmiştir. En fazla kullanılan anahtar kelimeler; öğretmen, akademisyen, öğrenci ve okul yöneticisi kelimeleridir.

Tablo 5: Anahtar Kelimelerin Dağılımı

	n	%
Öğretmen	7	20,00
Öğrenci	4	11,42
Ebeveyn	2	5,71
Yönetici	2	5,71
Tükenmişlik	14	40,00
Duygusal Tükenme	1	2,85
Duyarsızlaşma	1	2,85
Düşük Bireysel Başarı	1	2,85
Öğrenilmiş Çaresizlik	1	2,85
Psikolojik Danışma	2	5,71
Toplam	35	100,00

Araştırmaya dahilinde yer alan tezlerin örnekleminde kimlerin yer aldığı ve kimleri kapsadığına ilişkin bulgular Tablo 6'da ifade edilmiştir. Araştırmamızın içinde yer alan 22 tezin örneklem grupları değerlendirildiğinde katılımcı sayısının birden fazla olduğu tezler karşımıza çıkmaktadır. Bu durum toplam tez sayısından daha fazla sayıda katılımcı grubu oluşmasına neden olmuştur. Araştırma ile elde edilen analizler sonucunda tezlerin kapsadığı örnekleminde en çok öğretmen grubuna yer verildiği, süreç içinde merkezde olması gereken öğelerden öğrencilere yeterli sayıda örnekleminde yer almadığı görülmüştür.

Tablo 6: Araştırma Kapsamına Alınan Tezlerin Örnekleminde Dahil Edilen Gruplar

	n	%
Okul Yöneticileri	4	14,28
Öğretmenler	9	
Rehber ve Psikolojik Danışmanlar	2	7,14
Öğrenciler	2	7,14
Akademisyenler	4	14,28
Özel Sektör Çalışanları	2	7,14
Müfettişler	1	
Veliler	4	14,28
Toplam	28	100,00

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada eğitim öğretim konulu YÖK TEZ'de yayınlanan tükenmişlik konulu doktora düzeyinde yazılan tezlerin sistematik açıdan derlenmesi amacını taşımaktadır. Araştırma neticesinde 1996- 2021 döneminde 19 nicel ve 3 nitel araştırma tekniğinin kullanıldığı toplam 22 doktora tezinin var olduğu, bu tezleri yazanların cinsiyetleri açısından bakıldığında çoğunlukla kadın olduğu, en sıklıkla tükenmişlik konusunun 2006- 2010 yılları arasında yazıldığı, "Tükenmişlik", "Öğretmen" ve "Öğrencilerinin" kelimelerinin sıklıkla karşılaşılan anahtar kelimeler olduğu ve tezlerin çoğunlukla öğretmenler, akademisyen ve okul yöneticilerinin konu edinildiği görülmüştür. Tükenmişlik konulu diğer sistematik araştırmalar incelendiğinde bu verilere benzer bulgularla karşılaşılmıştır. Örneğin Okay(2018), Balı (2021), Kalafat (2017), Ekin (2021) çalışmaları akademisyenlerin görüşlerinde; Khezerlou (2012), Yavaş (2012), Özdemir (2009), Yüksel (2009) çalışmaları öğretmenlerin tutumlarında ve Özdemir (2009), Balı (2021), Yönel (2021) çalışmalarında öğrencilerin görüşlerinde benzer tükenmişlik bulgularına ulaşıldığı görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma neticesinde ulaşılan bulgular, daha önce yapılan bulguları desteklemektedir. Bunun yanında eğitimin merkez odağında yer alan öğrencilerin tükenmişliklerine yönelik tezlerin yeterli sayıda olmadığı tespit edilmiş ve süreçte devam edecek çalışmalarda öğrencilerinde ağırlıklı olarak değinilmesi gerektiği önerilmiştir.

Eğitim öğretim konu alanında tükenmişlik konulu yapılan araştırmalarda sıklıkla nicel veri toplama tekniği ile yazılan tezler karşımıza çıkmaktadır. Tükenmişlik konulu alanda olması gereken nitel veri toplama tekniği kullanılarak yazılan tezlerin eksikliği giderilmeli, alanda yapılan araştırma sayısı artırılmalıdır. Burada bu tür çalışmalar için araştırmacılar, danışmanları tarafından desteklenmelidir. Eğitim öğretim hizmetlerini kapsayan karma çalışmaların sayısının azlığı nedeniyle; nicel ve nitel araştırmaların karşılıklı birbirini destekler nitelikte yapılması önerilmektedir. Bunun yanında literatür taraması yapılırken anahtar kelimelerin önemi belirlenirken, seçimin daha itina ile yapılmasının araştırmanın ulaşılabilirlik düzeyini ve tarana bilirliliğini arttırabileceği göz önünde bulunmalıdır. Eğitim ve öğretim hizmetlerinde insanın sosyal ve psikolojik boyutuna hitap eden tükenmişlik konulu çalışmaların sayısı ve değişik ölçeklerle belirlenme şekli artırılmalı, makale, tez, bildiri ve benzeri diğer çalışmalarla karma olarak kullanma yoluna gidilmelidir. Çalışmaların niteliklerinin artırılması göz önüne alınmalı, ulusal olan yayınlar kadar uluslararası yayınların da yönelimi artırılmalı, karşılaştırma

teknikleri kullanılmalı ve araştırma kalitesi artırılmalıdır. Alanın pek çok sektör için açık kapılar bırakması ile beraber eğitim öğretim için ayrıca tükenmişlik araştırmaları yapmak, eğitim faaliyetlerinin temel öğeleri üzerine eğilerek kullanılan dile dikkat etmek, çevrelerde yaşanan olumsuzlukların önüne geçebilir.

Çalışmalardaki kullanılan veri tabanlarında yapılacak iyileştirmeler, çalışmalarda kaynak bulma da zenginliği arttıracığı için, nitelikli ve farklı türden veri kullanımını arttıracaktır. Eğitim Bilimleri alanında yapılan sosyal ve psikolojik yöne ağırlık veren kongre ve çalıştayların düzenlenme sayısının ve sıklığının artırılmasının alanda pozitif yönlü etkisi olacaktır. Eğitim konulu; duygu, düşünce ve duygu boyutuna hitap eden tükenmişlik konulu araştırmalar, belirli planlar için önleyici boyutu ile ele alınmalı, var olan çalışmalar belirli periyotlarla düzenlenmeli, özellikle çalışanların bu alandaki kaynak teşkil eden literatürün sıra ve dizini oluşturulması ile sistem içinde katkıda bulunulabilir. Özellikle Lisans ve yüksek lisans seviyesinde, alanda temel oluşturacak bilimsel ve istatistikî çalışma derslerine özen gösterilerek, bu konularda araştırma yapma kapasitesi taşıyan öğrenci ve araştırmacıların, bilimsel olan çalışma yetkinliği artırılabilir. Bunun öncesinde istatistiksel çalışmaların evvelinde sağlanacak kaliteli ve işlevi olan eğitim ve iklim kalite artırıcı etkisi olacaktır. Burada insanın psikolojik, sosyal ve fizyolojik açıdan, eğitimde olumlu kültür ve iklim ortamı sağlanmalı ve iletişim boyutu da süreç içinde değerlendirmelidir. Bu sayede insan gelişiminde en önemli öğe olan eğitimin gelişimi sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, B. (2017). *İnsan Kaynakları Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar*. İstanbul: Meta Basım Yayın.
- Alanoğlu, M. (2019). *Algılanan Okul Müdürü Yönetim Tarzları İle Öğretmenlerin Karara Katılma, Örgütsel Adalet, İş Doyumu Ve Tükenmişlik Alguları Arasındaki İlişkinin Analizi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Babaoğlu, E. (2006). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinde Tükenmişlik (Düzce İli Örneği)*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Balı, O. (2021). *Ailelerin Akademik Desteği Ve Gerçekçi Olmayan Beklentilerinin Öğrencilerin Öz Yeterlik İnançları Ve Tükenmişlikleri İle İlişkisi*. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Başkaya, Z. N. (2013). *Duygusal Emegün Akademisyenlerin İş Tatmini, İşten Ayrılma Niyeti Ve Tükenmişlik Üzerine Etkisi: Özel Ve Devlet Üniversiteleri Arasında Karşılaştırmalı Bir Çalışma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngilizce İşletme Ana Bilim Dalı.
- Çoban, A. E. (2004). *Meslektaş Dayanışma Programının Psikolojik Danışmanların Tükenmişliklerinin Farklı Boyutları Üzerine Etkisi*. Ankara: ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Ekin, G. Ş. (2021). *Türkiye’de İngilizce Öğretim Görevlilerinin Örgütsel Bağlılık, Tükenmişlik Ve İş Tatminlerine İlişkin Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi Araştırması*. Ankara: Gazi Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı.
- Güler, M. (2018). *Grup Rehberliği Programının Engelli Çocuğa Sahip Çalışan Annelerin Mesleki Tükenmişlik, İşle Bütünleşme Ve Eş Tükenmişliği Düzeyine Etkisi*. Mersin: Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Gümüş, H. (2006). *Farklı Mesleklerde Çalışanların İş ve Yaşam Doyumlarının Tükenmişlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Gürbüz, H., & Karapınar, M. (2014). *Bankacılık Sektöründe Çalışanların Tükenmişlik Düzeylerinin Kopenhag Tükenmişlik Kriterlerine Göre Ölçülmesi*. Researcher: Social Science Studies.
- H.Uzunbacak, H., & Yıldız, A. (2019). Toksik Liderliğin Çalışanların Tükenmişlik Düzeylerine Etkisi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 211-219.
- İlbay, A. B. (2014). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeyleri Üzerindeki Etkisi*. Kocaeli: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Izgar, H. (2000). *Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyleri Nedenleri ve Bazı Etken Faktörlere Göre İncelenmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

- Kalafat, Ş. S. (2017). *Üniversitelerdeki İngilizce Okutmanlarının Örgütsel İklim Alguları İle Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı.
- Khezerlou, E. (2012). *İngilizce Öğretmenleri Arasındaki Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Kültürler Arası İncelenmesi: İran ve Türkiye*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Konakay, G. (2010). *Duygusal Zekânın Akademisyenlerde Tükenmişlik İle İlişkisinin İncelenmesi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Maraşlı, M. (2003). *Lise Öğretmenlerinin Bazı Özelliklerine ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Tükenmişlik Düzeyleri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Maslach, C., & Leither, M. (2017). , *Encyclopedia of Stress*. California: Academic Press.
- Okay, A. (2018). *Türkiye'deki İngilizce Öğretim Görevlilerinin Mesleki Özerkliği, Yansıtıcı Uygulamaları Ve Tükenmişlikleri Arasındaki İlişki*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Anabilim Dalı Yayınları.
- Özdemir, T. (2009). *İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Görülme Sıklığı İle Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Turtulla, Ş. (2014). *Kosova'da Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Tükenmişlik İle Baş Etme Amaçlı Öyküsel Terapi Yönelimli Grupla Psikolojik Danışma Program Önerisi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yayınları.
- Tümkaya, S. (1996). *Öğretmenlerdeki Tükenmişlik Görülen Psikolojik Belirtiler ve Başa Çıkma Davranışları*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Yavaş, T. (2012). *Ortaöğretim Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Çaresizlik, Tükenmişlik Ve Öz-Yeterlik Algularının Örgütsel Öğrenme Düzeylerine Etkileri*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı.
- Yılmaz, A. (2007). *İlköğretim Müfettişlerinin Mesleki Görevlerini Yerine Getirme Durumları İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Yönel, A. (2021). *3- 6 Yaş Arası Çocuğa Sahip Ebeveynlerin, Öz-Yeterlikleri, Tükenmişlikleri Ve Çocuklarıyla Olan İletişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Yüksel, B. (2009). *Özel Eğitim Ve Genel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişliklerine Etki Eden Değişkenlerin İrdelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü.